

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna (soudce zpravodaje), soudkyně Lucie Dolanské Bányaiové a soudce Josefa Fialy o ústavní stížnosti stěžovatelky nezl. **A. B.** (jedná se o pseudonym), zastoupené opatrovníci Mgr. Annou Šavel, advokátkou, sídlem Jugoslávská 2718, Teplice, proti výrokům rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. června 2024 č. j. 10 To 37/2024-1344, kterým se stěžovatelka odkazuje se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních a kterým bylo její odvolání zamítnuto a výroku rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. února 2024 č. j. 97 T 16/2023-1284, kterým se stěžovatelka odkazuje se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, za účasti **Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Ústí nad Labem**, jako účastníků řízení, takto:

I. Výroky rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. června 2024 č. j. 10 To 37/2024-1344, kterým se stěžovatelka odkazuje se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních a kterým bylo její odvolání zamítnuto, byla porušena základní práva stěžovatelky zaručená v čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Výroky rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. června 2024 č. j. 10 To 37/2024-1344, jímž se stěžovatelka odkazuje se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních a kterým bylo její odvolání zamítnuto, se ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Stěžovatelka je dítětem, které se stalo obětí řady trestných činů sexuální povahy. V adhezním řízení se domáhala náhrady nemajetkové újmy. Trestní soudy jí část požadovaného nároku přiznaly a se zbytkem odkázaly na řízení ve věcech občanskoprávních, aniž by to však řádně a v souladu s ústavními požadavky odůvodnily. Jde o svévolné rozhodnutí trpící nepřezkoumatelností a rozporem se zákonem v míře, která je již neústavní.

II. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

2. Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví označených výroků rozsudků. Tvrdí, že trestní soudy porušily její ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 1 a 2 a čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.

3. Stěžovatelka je obětí řady trestných činů, které na ní páchal její nevlastní otec (dále jen „odsouzený“) v letech 2018 až 2023 (v té době bylo stěžovatelce pět až deset let) v nočních hodinách, po tom, co její matka odešla do práce, a on zůstal se stěžovatelkou sám. Odsouzený na spící stěžovatelce provozoval nejrůznější nepenetrační sexuální praktiky, masturboval u toho, v některých případech i ejakuloval na její tělo a oblékal ji do erotického oblečení. Od roku 2022 odsouzený stěžovatelku uspával léčivem, které je pro užívání dětmi nevhodné (může vést až k ohrožení života). Bdělá stěžovatelka mu též, aniž by chápala smysl tohoto jednání, na jeho přání nahá (či v erotickém prádle) pózovala v sexuálně vyzývavých pózách. Odsouzený si stěžovatelku během sexuálních praktik fotil a natáčel, tyto snímky pak nahrával do sítě tzv. temného webu (*dark web* či *darknet*). Tam také s ostatními uživateli diskutoval sadistickou tematiku a uváděl, že má devítiletou nevlastní dceru, na které tyto praktiky provozuje. Na svých zařízeních měl kromě jiné dětské pornografie též přes tisíc fotografií a desítky videí zachycujících stěžovatelku v sexuálně exponovaných polohách.

4. Odsouzený se tak dopustil zvlášť závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 3 písm. a) trestního zákoníku, přečinu zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 odst. 1 trestního zákoníku, přečinu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 3 trestního zákoníku a přečinu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1 trestního zákoníku. Krajský soud v Ústí nad Labem původně kvalifikoval toto jednání jako pokus zvlášť závažného zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 3 písm. a), odst. 4 trestního zákoníku. Vrchní soud v Praze k odvolání odsouzeného výrok o vině a všechny navazující výroky v tomto rozsahu zrušil a rozhodl znovu, neboť ke smrti stěžovatelky nedošlo a nebyl prokázán úmysl odsouzeného ji podáváním léčiv usmrtit. Byť k naplnění kvalifikované skutkové podstaty stačí nedbalost, nelze nedbalostně spáchat pokus. Kvůli mírnější právní kvalifikaci vrchní soud snížil úhrnný trest odnětí svobody z dvanácti na deset let. Vrchní soud se jinak ztotožnil se zbývajícími právními a všemi skutkovými závěry krajského soudu a rozhodl proto totožně jako krajský soud, tj. uložil odsouzenému ochranné léčení sexuologické ústavní formou, trest propadnutí věci, povinnost zaplatit stěžovatelce 200 000 Kč (požadovala

600 000 Kč) jako náhradu za nemajetkovou újmu a se zbytkem nároku odkázal stěžovatelku na řízení ve věcech občanskoprávních.

5. K náhradě za nemajetkovou újmu krajský soud uvedl, že odsouzený intenzivně zasáhl do osobnostních práv stěžovatelky a do jejího mravního, duševního a tělesného vývoje. Došlo jak k primární viktimizaci, tak i viktimizaci sekundární, neboť se stěžovatelka musela podrobit výslechům a vyšetřování. Uplatněný nárok ve výši 600 000 Kč však není přiměřený, neboť není proporcionální následkům trestné činnosti. Stěžovatelka si na většinu aktivit s odsouzeným nepamatuje a zbytek vnímala jako hru, praktiky navíc nebyly penetrační. Vrchní soud odvolání stěžovatelky zamítl a až na výhradu spojenou s hodnocením finančních možností odsouzeného (který vlastní podíl na nemovité věci) se ztotožnil s krajským soudem. Stejně jako krajský soud tudíž za přiměřený shledal nárok ve výši 200 000 Kč. Do práv stěžovatelky zasáhl odsouzený výrazně, stěžovatelka ale podle znaleckého zkoumání v současnosti nevykazuje negativní následky zneužívání a hypotetické budoucí následky nelze v současnosti zohlednit, protože pro takové rozhodnutí nemá vrchní soud dostatečné podklady.

III.

Argumentace stěžovatelky

6. Stěžovatelka v ústavní stížnosti staví svou argumentaci na dvou argumentačních liniích. Zaprvé, trestní soudy se nevypořádaly s jejími argumenty a zcela je přešly. Jde o argumenty judikaturou Ústavního soudu a argumenty o analogickém uplatnění závěrů, které se užívají při náhradě nemajetkové újmy pozůstalých obětí dopravních nehod. Vrchní soud se navíc nevypořádal s námitkou, že kvůli tomu, že si stěžovatelka význam jednání odsouzeného neuvědomovala, nelze snížit přiznanou částku. Zadruhé, trestní soudy nedostatečně zohlednily intenzitu zásahu do práv stěžovatelky. Přiznaná částka je nepřiměřeně nízká, protože jednání odsouzeného narušilo její zdravý sexuální vývoj, odsouzený zpřístupnil její pornografické snímky neomezenému počtu osob a podával ji nebezpečné léčivo, což trestní soudy nezohlednily. Kromě toho přičetly stěžovatelce k tíži její bezbrannost a nevědomost.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný, ovšem vyjma napadeného výroku rozsudku krajského soudu, jímž se stěžovatelka odkazuje se zbytkem uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť tento výrok byl rozsudkem vrchního soudu zrušen (Ústavní soud není příslušný přezkoumávat výroky, které byly zrušeny). Stěžovatelka je řádně zastoupena opatrovníci – advokátkou (srov. usnesení ze dne 14. 1. 2014 sp. zn. II. ÚS 3634/11, bod 15 a § 29 až § 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu) a vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona). Ústavní stížnost je tedy přípustná.

V.

Průběh řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud si vyžádal soudní spis. Zároveň požádal účastníky a osoby, které by mohly být vedlejšími účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

9. Vrchní soud odkázal na výsledky přezkumu rozsudku krajského soudu obsažené v jeho rozsudku. Dodal, že bezbrannost stěžovatelky zahrnul do všech specifik případu a rozhodně ji nepřičítal k její tíži, naopak tento znak přičítal k tíži odsouzeného. Budoucí negativní vývoj stěžovatelky je (v současnosti) popřen znaleckými závěry.

10. Krajský soud odkázal na odůvodnění svého rozsudku, v němž zohlednil jak zásah do práv stěžovatelky, tak i následky trestné činnosti a vycházel ze stavu, který byl v době rozhodování. Tehdy neexistovaly podklady pro závěr, že stěžovatelka byla trestnou činností poznamenána do budoucna. Bezbrannost stěžovatelky nepřičetl krajský soud k její tíži. Nemůže přiznávat náhradu za něco, co nenastalo a možná ani nenastane. Pokud k následkům dojde, může se stěžovatelka úspěšně domáhat svého nároku před civilními soudy. Argumentace dopravními nehodami je na tuto věc zcela nepřiléhavá.

11. Ústavní soud požádal o vyjádření k ústavní stížnosti též Vrchní státní zastupitelství v Praze, Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem a odsouzeného. Zároveň je poučil, že pokud se ve lhůtě nevyjádří (a pokud odsouzený nedoloží speciální plnou moc udělenou advokátovi), bude se mít za to, že se postavení vedlejšího účastníka řízení vzdali. Vrchní státní zastupitelství se postavení vedlejšího účastníka vzdalo. Krajské státní zastupitelství uvedlo, že se vzdává postavení vedlejšího účastníka. Též podotklo, že výše přiznané náhrady není nepřiměřeně nízká a trestní soudy své závěry řádně odůvodnily. Znalecké zkoumání neprokázalo, že by stěžovatelka trpěla následky.

12. Odsouzený se ztotožnil s napadenými výroky trestních soudů. Nedoložil však plnou moc udělenou advokátovi, proto pozbyl postavení vedlejšího účastníka a Ústavní soud s ním dále nejednal (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu, ve spojení s § 101 odst. 4 občanského soudního řádu).

13. Ústavní soud zaslal všechna vyjádření stěžovatelce, která na ně již nereagovala.

VI.

Věcné posouzení ústavní stížnosti

14. Ústavní soud dlouhodobě akcentuje posilování a prohlubování práv poškozených v trestním řízení. Zásada šetrného přístupu k poškozeným a šetření jejich práv je též zásadou ústavní [srov. náleze ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 32/16 (N 139/86 SbNU 369), *Právo poškozeného či jeho zmocněnce na navrácení lhůty podle § 61 odst. 1 trestního řádu*, body 52 a 64].

15. Ke změně náhledu na postavení poškozeného došlo i v souvislosti s uplatňováním adhezního nároku. Ústavní soud tak na adhezní řízení aplikuje právo poškozených na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny, právo na rovnost v řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny a právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny [srov. náleze ze dne 3. 8. 2021 sp. zn. II. ÚS 3003/20 (N 137/107 SbNU 131), *Náhrada nemajetkové újmy u zvlášť zranitelné oběti znásilnění*, bod 22 a tam citovaná judikatura].

16. Ústavní soud se nicméně i přesto staví zdrženlivě k přezkoumávání rozhodnutí, kterými byl poškozený odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních. Většinu pochybení mohou obecné soudy napravit v občanskoprávním řízení, neboť nevznikla překážka věci rozhodnuté. Důvody k zásahu Ústavního soudu jsou v zásadě trojí. Zaprvé jde o případy, ve kterých pochybení trestních soudů již nelze napravit v občanskoprávním řízení. Zadruhé jde o případy, ve kterých je rozhodnutí o adhezním nároku zatíženo svévolí. Třetím důvodem pro zásah Ústavního soudu je excesivně nízká přiznaná náhrada nemajetkové újmy (či v určitých případech nepřiznání), která popírá účel adhezního řízení, působí sekundární viktimizaci a zejména u zvláště zranitelné oběti porušuje čl. 7 odst. 1 Listiny (opět nálezy II. ÚS 3003/20, body 23 až 30 a dále např. nálezy ze dne 27. 6. 2023 sp. zn. I. ÚS 1222/22, *Náhrada nemajetkové újmy u zvláště zranitelné oběti znásilnění*, body 26 až 43).

17. V posuzované věci jde (nejméně) o druhý z těchto vyjmenovaných případů. Vady napadených výroků rozsudku vrchního soudu a jejich odůvodnění dosahují intenzity svévole a Ústavní soud je proto zrušil. Zda je přiznaná náhrada nemajetkové újmy excesivně nízká Ústavní soud nemohl hodnotit proto, že napadené výroky a jejich odůvodnění trpí svévolí (mimo jiné) v podobě nepřezkoumatelnosti a vnitřní rozpornosti.

18. Součástí práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny je požadavek na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí, což zahrnuje povinnost soudů vypořádat se se vším, co v průběhu řízení vyšlo najevo a čím účastníci řízení argumentují, má-li to vztah k podstatě projednávané věci. Povinnost odůvodnit rozhodnutí neznamená, že se vyžaduje odpověď na každý dílčí argument, soud má však povinnost vypořádat se řádně se všemi vznesenými a pro řízení relevantními argumenty. Z odůvodnění soudního rozhodnutí musí být pro účastníka řízení srozumitelné, z jakého důvodu nemůže jeho argumentace obstát (např. nálezy ze dne 20. 11. 2024 sp. zn. II. ÚS 2430/23, body 23 a 24).

19. Vrchní soud s odkazem na rozhodnutí krajského soudu uvedl, že návrh stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy je co do důvodu opodstatněný. Stěžovatelka byla velmi nízkého věku (pět až deset let), proto se nacházela v citlivém a závislém období, které odsouzený zneužil, provozoval na ni sadistické sexuální praktiky a intenzivně zasáhl do jejích osobnostních práv. Kromě toho odsouzený stěžovatelku v různých sexuálních pozicích se sadistickými prvky fotil a natáčel, videa a fotografie si uchovával a též rozeslal několik těchto fotografií dalším osobám (body 83 až 85 rozsudku krajského soudu a body 53 až 55 rozsudku vrchního soudu). Potud je úvaha vrchního soudu srozumitelná, logická a v souladu s ústavními požadavky.

20. Co se týče výše uplatněného nároku stěžovatelky, neshledal vrchní soud uplatněnou částku přiměřenou. Stanovil (byť ne zcela srozumitelně) částku vyjadřující kompenzaci za zásah do jejích osobnostních práv (tj. 200 000 Kč) a vysvětlil, že vycházel ze znaleckého zkoumání, ze kterého vyplynulo, že v současnosti stěžovatelka není jedním odsouzeného poznamenána (protože ho nevnímala a nechápala, odsouzeného má dokonce stále ráda), a proto nemůže přiznat náhradu nemajetkové újmy jako kompenzaci za poškození psychického zdraví (nedošlo ani k újmě na zdraví neodborným podáváním léčiv). Zároveň dodal, že pokud se u ní v budoucnu psychické či fyzické následky objeví, může úspěšně uplatnit svůj nárok v občanskoprávním řízení. Tato úvaha vrchního soudu je zatížena svévolí a je tudíž neústavní.

21. Zprv, vrchní soud řádně nevysvětlil, proč stěžovatelce přiznal částku 200 000 Kč, oproti stěžovatelkou požadované částce 600 000 Kč. Z úvah vrchního soudu neplyne, jak a zda se jednotlivé okolnosti významné pro určení výše náhrady nemajetkové újmy promítly do částky 200 000 Kč.

22. Není jasné, zda vrchní soud považoval skutečnost, že stěžovatelka jednání odsouzeného ve spánku nevnímala či ho ve stavu bdělosti chápala jako hru (a má odsouzeného stále ráda jako otce), za důvod pro *snížení* přiznané částky z požadovaných 600 000 Kč, anebo naopak za důvod pro její *nezvýšení* (protože stěžovatelka kvůli své nevědomosti v současnosti netrpí žádnými psychickými následky). Byť trestní soudy ve svých vyjádřeních *ex post* vysvětlily, že tento fakt považovaly kvůli absenci následků za důvod pro *nezvýšení*, ze samotného textu odůvodnění to není zřejmé (respektive z něj spíše vyplývá, že nevědomost stěžovatelky považovaly za důvod pro *snížení* jí požadované částky). V každém případě je toto odůvodnění v rozporu s kritérii v § 2956 a § 2957 občanského zákoníku. Občanský zákoník v § 2957 totiž považuje způsobení újmy s použitím lsti (zde uspáním podáním léčiva) a zneužitím závislosti poškozeného na škůdci (zde vztah nevlastní dcera – nevlastní otec) za „přitěžující“ okolnost, ke které má soud přihlédnout. Vrchní soud tato kritéria sice správně shrnul, poté s nimi už ale vůbec nepracoval či svůj závěr (ať už o *snížení* či *nezvýšení*) odůvodnil přímo v rozporu s nimi, neboť by měla být naopak důvodem pro *zvýšení* přiznané částky.

23. Dospěl-li vrchní soud na základě nevědomosti stěžovatelky ke *snížení* přiznané částky, jde o další neústavní pochybení, neboť rozhodl v rozporu s nálezkou judikaturou. Náhrada újmy způsobené závažnou trestnou činností odsouzeného je odrazem ústavně zaručeného práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí. Zranitelnost jednotlivce nemůže být s ohledem na rovnost lidí v důstojnosti i v právech důvodem pro to, aby práva daného jednotlivce požívala menší ochrany. Snížení náhrad újmy pro osoby, které nejsou schopny plně chápat zásahy do svých práv, by totiž v konečném důsledku znamenalo, že práva těchto osob mají nižší hodnotu a že jejich ochrana má menší význam – a tedy že tyto osoby si ve svých právech nejsou rovny (v rozporu s čl. 1 Listiny) s jinými jednotlivci (opět náleží II. ÚS 3003/20, body 31 až 33).

24. Zadruhé, při určování výše nároku stěžovatelky se vrchní soud dopustil dalšího neústavního pochybení tím, že nezohlednil pořízení pornografických fotografií a videí, na kterých je zachycena stěžovatelka. Nezohlednil ani fakt, že odsouzený několik těchto snímků zaslal dalším osobám na tzv. temném webu (*dark web*). I zde vrchní soud opominul kritérium, které považuje § 2957 občanského zákoníku za „přitěžující“, tj. násobení účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost (zde nahráním na temný web). S touto skutečností při určování výše nároku vůbec nepracoval a není proto zřejmé, zda ji opominul či zda ji v rozporu s tím, co předtím sám uvedl (viz bod 19 shora), nepovažoval za důležitou (což by způsobilo vnitřní rozpornost jeho odůvodnění).

25. Na snímcích a videích jsou vidět stěžovatelčiny genitálie, anální otvor a prsa, v některých případech je zachycena i v erotickém oblečení. Na mnoha záběrech je vidět její obličej apod. Odsouzený měl na svých mobilních telefonech, noteboocích a dalších zařízeních přes tisíc fotografií a vyšší desítky videí zachycujících stěžovatelku. Již to je masivní zásah do stěžovatelčinych přirozených práv. Intenzitu tohoto zásahu přitom dále násobí to, že odsouzený část z těchto snímků sdílel dalším osobám. Přinejmenším několik fotografií stěžovatelky s odhalenými intimními partiemi sdílel

na diskuzním fóru temného webu o sadistické dětské pornografii (tzv. *hurtcore*) a poté v soukromém chatu s obchodníkem s dětskou pornografií (bod 20 a 48 rozsudku krajského soudu a č. l. 329 až 331 a 597 trestního spisu). K tomu je důležité uvést, že temný web (*dark web*) má na rozdíl od povrchového webu (*surface web*) a hlubokého webu (*deep web*) specifické vlastnosti. Temný web je součástí internetu, která je umístěna na překryvných sítích, které jsou zašifrované a nedostupné. Dá se na ně připojit pouze přes specifický software a konfigurace. Hlavním rysem temného webu je decentralizace, není tam žádná autorita, která by šíření škodlivého obsahu účinně bránila (jako je tomu na „normálním“ webu, kde se šíření tohoto obsahu dá částečně zamezit). Tím, že se citlivé snímky stěžovatelky dostaly na temný web, mohou se tam dále nekontrolovaně šířit na stránkách s dětskou pornografií. Zásah do jejích práv proto touto formou intenzivně pokračuje i po samotném skončení trestné činnosti odsouzeného. Nic z toho vrchní soud nezohlednil, byť nejde o hypotetickou možnost, která snad může nastat někdy v budoucnosti.

VII. Shrnutí

26. Vrchní soud napadené výroky zatížil svévolí v podobě nepřezkoumatelnosti, vnitřní rozpornosti a rozporu se zákonnou úpravou. Ústavní soud proto ústavní stížnosti zčásti vyhověl a napadené výroky rozsudku vrchního soudu zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Lze dodat, že tento nález nepředjímá, jakou konkrétní částku má vrchní soud stěžovatelce přiznat. Vrchní soud však musí rozhodnutí odůvodnit v souladu s ústavními požadavky.

27. Ústavní soud ústavní stížnost odmítl v části, kterou stěžovatelka brojí proti (zrušenému) výroku rozsudku krajského soudu, jelikož v tomto rozsahu je ústavní stížnost návrhem, k jehož projednání není Ústavní soud příslušný [§ 43 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. července 2025

Zdeněk Kühn
předseda senátu